

СПІЛЬНІ ДІЇ ПАРТИЗАНІВ І ВІЙСЬК ВОРОНЕЗЬКОГО ФРОНТУ ПРИ ВИЗВОЛЕННІ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Розкривається організація взаємодії та проведення спільних операцій партизанських з'єднань і загонів з військами Воронежського фронту, які визволяли Лівобережну Україну від нацистських окупантів.

Ключові слова: війська, взаємодія, Воронежський фронт, Лівобережна Україна, окупанти, партизани, радянські фронти, Червона Армія.

У воєнному лихолітті планетарного масштабу, яким стала Друга світова війна, терени України не раз ставали головною ареною, де велися бойові дії. У серпні – грудні 1943 року радянське командування провело операцію, яка в історії отримала назву «Битва за Дніпро». Її метою було звільнення Лівобережної України, Донбасу та Києва і створення плацдармів на правому березі Дніпра.

Мета статті полягає у розкритті взаємодії та проведенні спільних операцій партизанських з'єднань і загонів з військами Воронежського фронту, які визволяли Лівобережну Україну.

Потужний наступ Червоної Армії на півдні, що розгорнувся після розгрому ворога під Сталінградом, у січні-лютому 1943 р., зруйнував весь фронт німецьких військ від Воронежа до передгір'їв Кавказу. Ще наприкінці 1942 року Ставка Верховного Головнокомандування (далі – ВГК) прийняла рішення про розгром військ противника, що діяв на воронезько-курському та харківському напрямках,

Печенюк Ігор Степанович, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник, Національний університет оборони України ім. Івана Черняховського, м. Київ.

Філіпов Віктор Климентійович, кандидат історичних наук, доцент, провідний науковий співробітник, Національний університет оборони України ім. Івана Черняховського, м. Київ.

© Печенюк І.С., Філіпов В.К., 2014

розпочавши тим самим визволення окупованої України. Здійснити це планувалося проведенням низки послідовних операцій військами трьох фронтів: Воронежського, Південно-Західного і Південного.

Першою з них стала Острозько-Розсошанська наступальна операція військ Воронежського фронту разом із 6-ю армією Південно-Західного фронту. Вона була проведена 13–27 січня 1943 р. з метою розгрому ворожих військ у районі Острогозьк, Кам'янка, Розсош, оволодіння ділянкою залізниці Ліски – Кантемирівка та створення умов для подальшого наступу на харківському і донбаському напрямках. Операція проводилася у вигідних для радянських військ умовах. Саме в цей час війська Донського фронту завершували операцію з ліквідації оточеного сталінградського угруповання противника; армії Південно-Західного фронту успішно просувалися на ворошиловградському напрямку; тоді ж почався розгром і північнокавказького німецького угруповання військ [11, с.146-147].

За рішенням Ставки ВГК визволення східних областей України, включаючи вугільно-металургійну базу держави – Донбас, покладалося на Південно-Західний і Південний фронти, а Харківського промислового району – на Воронежський і частину сил правого крила Південно-Західного фронту [1, с.111]. Головний удар мали завдати війська Воронежського фронту (створений рішенням Ставки ВГК від 7 липня 1942 р. на базі військ Брянського фронту: командувач фронтом до 14 липня 1942 р. – генерал-лейтенант Ф.І. Голіков, з 14 липня – генерал-лейтенант М.Ф. Ватутін). До складу військ Воронежського фронту входили 38-ма, 40-ва, 47-ма, 52-га, 27-ма армії, 4-та, 6-та та 5-та гвардійські армії, 1-ша танкова армія, 2-га повітряна армія, з середини вересня 1942 р. 3-тя гвардійська танкова армія, а з 5 жовтня 1943 р. 13-та та 60-та армії [2, с.98].

Наступальні операції Червона Армія розгорнула одночасно на курському, харківському та донбаському напрямках. Потужні удари Червоної Армії, завдані на острогозькому і касторненському напрямках, привели до розгрому противника

вздовж верхнього Дону і утворення в його обороні 400 км пролому від Ливен до Куп'янська. 23 січня 1943 р. Ставка ВГК надала наказ військам Воронежського фронту приступити до підготовки Харківської наступальної операції (кодова назва «Звезда»), що проводилася з 2 лютого по 3 березня 1943 р. з метою завершення розгрому основних сил німецької групи армій «Б» на харківському напрямку і визволення цього промислового району. Слід зазначити, що ця операція готувалася й проводилася у надзвичайно складних умовах [9, с.276; 11, с.163-164].

Військова рада фронту й Ставка ВГК планували здійснити операцію на глибину до 250 км. До складу Воронежського фронту входили: 38-ма, 60-та, 40-ва, 69-та, 3-тя танкова, 2-га повітряна армії, 18-й стрілецький, 6-й кавалерійський та 4-й танковий корпуси, яким протидіяли до 15 піхотних і танкових дивізій 2-ї армії противника (оперативна група «Ланц»), 9-та угорська та частина сил 8-ї італійської армії (зазнали значних втрат у попередніх боях). Крім того, в район Харкова у спішному порядку із Західної Європи перекидалися значні сили, зокрема, 2-й танковий корпус СС (танкові дивізії «Райх», «Адольф Гітлер» і «Мертва голова») [11, с.164].

Головний удар, за задумом операції, мав завдатися з району Новий Оскол, Валуйки на Харків в обхід міста з північного заходу і півдня силами 40-ї армії, 69-ї і 3-ї танкової армій; допоміжний – з району на захід від Касторного на Курськ військами 60-ї армії, а 38-ма армія мала розвивати подальший наступ на Обоянь. Для забезпечення операції з півдня була задіяна 6-та армія Південно-Західного фронту у напрямку на Балаклею і Красноград. Операція розпочалися 2 лютого на двох напрямках: 40-ва армія та 5-й гвардійський танковий корпус мали вийти в район північніше Харкова й обійти його з північного заходу, а 3-тя танкова армія, підсилена 6-им гвардійським кавалерійським корпусом, здійснити маневр на обхід міста з півдня. Наступ радянських військ могутніми ударами з повітря підтримувала 2-га повітряна армія. Крім того, в операції брала участь 13-та армія Брянського фронту, яка у взаємодії з 60-ю армією на її північному

фланзі наступала в напрямку на Фатеж і далі на Дмитріїв-Льговський. Здолавши відчайдушний опір противника на річці Тим, війська 13-ї армії вже 7 лютого визволили Фатеж, а з'єднання 60-ї армії після жорстоких боїв, що точилися 7–8 лютого на підступах до міста, 8 лютого оволоділи Курськом, а потім розгорнули наступ на Льгов. На лівому крилі Воронежського фронту в той же день розпочала бойові дії 6-та армія, яка мала завдати удару на Куп'янськ, Бакалію, Зміїв. Війська 40-ї армії успішно розвивали наступ з рубежу р. Оскол, обходячи Харків з північного заходу, і 7 лютого її з'єднання визволили Корочу, а 9-го – Белгород, наполегливо пробиваючись до Харкова. 13 лютого вони вийшли до північно-західних околиць Харкова. Війська 69-ї армії визволили м. Вовчанськ і 14 лютого зав'язали бої на північно-східній околиці Харкова. 38-ма армія успішно розвивала наступ на Обоянь і ударом з фронту загрожувала харківському угрупованню німецьких військ зі сходу. 3-тя танкова армія форсувала Сіверський Донець і 14 лютого зав'язала бої на південних підступах до Харкова [3, с.130; 11, с.165-166]. Велику допомогу військам 3-ї танкової армії в боях за визволення Харкова надав 6-й гвардійський кавалерійський корпус, який з тяжкими боями здійснив глибокий рейд по тилах противника від Валуйок до Сіверського Донця та, перерізавши залізничну та шосейну дороги Харків – Лозова, підійшли до Нової Водолаги і Мерефи і завершили обхід Харкова з півдня [13, арк.30]. Загалом за перші 8–10 днів операції війська Воронежського фронту просунулись на 80–120 км. У ніч на 16 лютого вулиці Харкова перетворилися на поле бою, і місто було звільнене від військ противника [11, с.167].

Війська Воронежського фронту до 3 березня вийшли на рубіж Рильськ – Суджа – Лебедин – Опішня – Минківка. Однак через великі втрати, перебої у постачанні, зниженні активності авіації, відсутності резервів темпи наступу військ фронту поступово знижувалися. До 18 лютого противник зумів досить оперативно з лівого флангу Південно-Західного фронту в район Червоноармійська перекинути 2 танкові корпуси (40-й і 48-й), а з-під Харкова у район Краснограда – танковий корпус СС, що 19 лютого перейшов у контрнатуп.

Контратакуючі дії противника створили загрозу прориву зі смуги Південно-Західного фронту у фланг і тил Воронежського фронту. Тому було прийняте рішення наступ призупинити і перейти до оборони на досягнутому рубежі східніше Рильськ – Суджа – Лебедин – Опішня – Минківка [11, с.168]. У результаті контрнаступу, проведеного 12 березня німецькими військами, противник вдерся до Харкова і до кінця дня 14 березня місто знову було захоплене ворогом. Відступивши, війська Воронежського фронту перейшли до позиційної оборони, утворивши південний фас курського виступу протяжністю в 224 км. Воронежський фронт, з врахуванням військ ППО та ВПС, нарахував 626 тис. чол., 4029 гармат усіх калібрів, 4150 мінометів, 1661 танків і самохідно-артилерійських установок, 1080 літаків [1, с.136]. За період проведення операції війська Воронежського фронту просунулися на 100–260 км і завдали значних втрат противнику [11, с.168].

Майже 100 днів на полях майбутньої велетенської битви тривало затишся. На світанку 5 липня 1943 р. потужні групи німецьких військ перейшли в наступ на північному та південному фасах Курської дуги і відразу ж зустріли стійку оборону військ Центрального та Воронежського фронтів, а 3 серпня 1943 р. Воронежський фронт спільно з військами Степового фронту перейшли в контрнаступ на південному фасі Курської дуги та успішно розвивали удар на белгородсько-харківському напрямку.

У результаті розгрому німецьких військ під Курськом створилися сприятливі умови для визволення Лівобережної України. Бойові дії з визволення українського Лівобережжя були сплановані і, за задумом командування, являли єдину наступальну операцію. Наступ вели стрімко і великими силами. Військам Воронежського фронту протистояли з'єднання німецької 4-ї танкової армії, що входила до складу групи армій «Південь». Хоча ця армія й зазнала значних втрат під Белгородом, але була серйозною силою, що чинила наступаючим військам фронту запеклий опір у районах Охтирки та Богодухова, що тривали з 2 до 25 серпня 1943 р. і завершилися перемогою Воронежського фронту. Тривалі й виснажливі бої були спричинені тим, що противник лише

на півдні від Богодухова зосередив три танкові дивізії СС: «Райх», «Мертва голова», «Вікінг» та декілька спеціальних частин, до 400 танків, добившись на цій ділянці фронту переваги у військовій техніці над радянськими військами. Ворог докладав значних зусиль з тим, щоб зупинити наступаючі війська фронту на рубежі Охтирка – Суми, знову оволодіти Богодуховом та утримати Харків.

Силами 27-ї, 47-ї, 4-ї гвардійської армій і 1-ї танкової армії з'єднання і частини Воронежського фронту розгромили сильне угруповання противника і 25 серпня оволоділи Охтиркою. Станом на 27 серпня з'єднання 4-ї гвардійської армії вийшли на р. Вореклу і оволоділи Котельвою. В результаті цього успіху були створені сприятливі умови для ліквідації харківського угруповання ворога військами Степового фронту, а війська Воронежського фронту могли розвивати успішний наступ до Дніпра.

Напрямок їх руху був дещо змінений: Полтава відійшла в смугу наступу Степового фронту, а війська Воронежського фронту мали розгортати свій наступ на Київському напрямку, що став найважливішим у битві за Дніпро. Фронту відводили вирішальну роль у визволенні столиці України – Києва і створенні на його базі стратегічного плацдарму, який мав вирішальне значення для визволення всієї Правобережної України. Тому мета наступальної операції, до досягнення якої війська Воронежського фронту підійшли під час наступу, полягала в тому, щоб знищити основні сили противника до його відходу за Дніпро, сходу форсувати річку та створити плацдарми на його західному березі, насамперед на ділянці Ржищів – Черкаси.

Поряд з успіхами центрального угруповання військ Воронежського фронту в районі Охтирки значних успіхів досягла 38-ма армія, що наступала на правому крилі фронту та 2 вересня спільно з партизанськими загонами і населенням області звільнила обласний центр – м. Суми. УШПР за рішенням ЦК КП(б) України в області у цей період створена оперативна група сумських партизанів (командир П.А. Гончаров), що об'єднала розрізнені партизанські формування в одне з'єднання. Коли радянські війська звільняли

Сумщину, об'єднані сили партизанів завдавали відчутних ударів по тилових комунікаціях ворога [14, арк.141]. Замінувавши залізничні лінії, вони виводили з ладу важливі залізничні ділянки: Хутір-Михайлівський – Середіна-Буда, Хутір-Михайлівський – Унеча, Суми – Конотоп, Суми – Охтирка. Партизанськими мінами в цей час було підірвано 15 ворожих ешелонів, а на залізничній магістралі Хутір-Михайлівський – Орша припинено рух. Партизани організували засідки, нападали на окремі ворожі гарнізони, лише з 20 липня по 5 вересня 1943 р. у боях з відступаючими гітлерівцями ними знищено понад 520 німецьких солдатів і офіцерів, понад 100 зрадників, 2 літаки, 50 автомашин з боеприпасами і пальним, 10 бронемашин [4, с.360].

Війська Воронежського фронту продовжували безупинно просуватися вперед у напрямку Ромни – Переяслав. В оперативному зведенні Радянського інформбюро від 9 вересня 1943 р. уперше згадувався новий напрямок – прилуцький. Через Прилуки проходив найкоротший шлях на Київ. Так, станом на 9 вересня 1943 р., з'єднання Воронежського фронту перебували в 200 км від берегів Дніпра.

Під час наступу військ Воронежського фронту і звільнення території Сумської, Чернігівської, Полтавської та лівобережної частини Київської області партизани знесилювали ворога, підривали моральний дух його військ, відволікаючи на себе значну кількість частин і підрозділів вермахту на охорону власного тилу.

Так, активним діям з боку партизанів піддалися залізниці в північних районах Лівобережної України. До серпня 1943 р., тобто на час їх звільнення радянськими військами, диверсійними групами формувань Ф.В. Головача, Ю.О. Збанацького, П.С. Дудка, С.С. Науменка, М.М. Тарануценка, Ф.І. Лисенка були підірвані 40 військових ешелонів. З'єднання М.Н. Попудренка та загін А.С. Ярового, що діяли на ділянці доріг Новозибков – Новгород-Сіверський, Гомель – Бахмач і Київ – Ніжин, лише в травні – серпні 1943 р. підірвали 40 ешелонів противника. Місцеві партизанські загони в районі залізниці Носівка – Ніжин – Бахмач з 20 серпня по

1 вересня підірвали 11 ешелонів і 7 невеликих залізничних мостів. Разом з тим дії партизанів доповнювались активною діяльністю диверсійних груп антифашистського підпілля та саботажем залізничників [8, арк.206-207].

Крім того, в регіоні з розвинуеною водно-річковою мережею, яким є межиріччя Дніпра і Десни, українські та білоруські партизани активно впливали й на водні комунікації. 4 вересня 1943 р. партизани 2-ї Калинковичської партизанської бригади імені М.В. Фрунзе (К.Н. Морозов і І.Н. Білян) спеціально сконструйованою міною підірвали і потопили на р. Прип'ять 100-тонний броньований пароплав. 11 вересня 1943 р. партизанське з'єднання імені В.І. Чапаєва Переяслав-Хмельницького району потопило на Дніпрі в районі м. Переяслав-Хмельницький 2 німецькі катери. До цього в серпні у цьому ж районі були потоплені 6 барж з хлібом. 4 вересня цим же з'єднанням на Дніпрі в тому ж районі був затоплений пароплав «Ровно». Перед відступом військ противника, щоб зберегти судна Дніпровського річкового флоту, підпільники рятувальної станції та Київської контори лісосплаву затопили 10 катерів. Після приходу Червоної Армії всі катери були підняті і здані в експлуатацію [6, с.308].

Зважаючи на високий наступальний темп військ, Військова рада фронту заздалегідь готувала їх до форсування Дніпра з ходу. Мета наступальної операції полягала в тому, щоб до 1–5 жовтня 1943 р. звільнити все Лівобережжя України в смузі дії фронту, захопивши плацдарм на ділянці Ржищів – Черкаси з тим, щоб надалі продовжувати наступ на Правобережній Україні.

Ціною героїчних зусиль військ головного угруповання фронту протягом 22–24 вересня на правобережжі Дніпра, що південніше Києва, створено декілька невеликих плацдармів у районах міста Ржищева, Великого Букрина та Григорівки. 23 вересня частини і з'єднання 47-ї армії просувалися до Дніпра на Канівському та Черкаському напрямках, а 24 вересня вийшли до Дніпра, і невеликі розвідувальні групи форсували його південно-східніше Канева. На кінець дня 26 вересня 40-ва та 3-тя гвардійська армії мали на Букринському плацдармі частину сил, засобів та озброєння [12, с.247].

Партизани та підпілляники областей, які були звільнені військам фронту, своїми активними діями підтримали подальший наступ військ Воронежського фронту. На початок звільнення Лівобережної України партизанський рух у ворожому тилу був добре організований і мав централізоване управління. В тих областях, які мали звільняти війська Воронежського фронту, були створені і діяли обласні штаби партизанського руху, що підпорядковувались УШПР і Військовій раді фронту. У Чернігівській області діяв обласний штаб партизанського руху на чолі з О.Ф. Федоровим, який у серпні 1943 р. очолив Ф.І. Коротков. У Сумській області – штаб під керівництвом Я.І. Мельника і членами штабу П.Ф. Куманьком та М.І. Наумовим. У Київській – штаб на чолі з С.А. Ковпаком і членами штабу С.В. Рудневим і І.К. Сиромолотним [10, с.210].

Значну роль в організації партизанського руху в смузі дій Воронежського фронту зіграло представництво УШПР при Військовій раді фронту, яке з 10 квітня до 20 травня 1943 р. очолював підполковник П.А. Метелев, а з 20 травня 1943 р. до травня 1944 р. □ полковник В.С. Погребенко [20, арк.11-13]. Представництво здійснювало керівництво діями партизанських загонів, що діяли в найближчому оперативному тилу противника, в оперативних межах дії Воронежського фронту. Партизани та підпілляники збирали розвіддані про війська противника, проводили диверсії на шляхах, військових об'єктах, завдавали раптових ударів по окремих гарнізонах, комендатурах, постах поліції, контролювали головні шляхи, які вели до лінії фронту, тримали під своїм контролем лівий та правий береги Дніпра в Переяславському, Канівському та Ржищівському районах, знищуючи німецький автотранспорт.

З виходом військ Воронежського фронту до Дніпра важливе місце в діяльності УШПР посіли питання організації безпосередньої взаємодії партизанів з військами на лінії фронту. В період підготовки до форсування Дніпра УШПР розробив “План захвату партизанськими загонами переправ через річки Дніпро та Десна на ділянці Київ, Окуніново, Остер і сприяння Червоній Армії по захопленню Києва” [16, арк.98-100]

у смугах наступу військ Воронежського і Центрального фронтів, який 15 вересня 1943 р. Військова рада Воронежського фронту затвердила. Планом передбачалося захопити існуючі переправи через р. Дніпро біля Сварань та Окуніново, через р. Десну – біля Свинодів та Остра, а також поромні і можливо знову збудовані переправи на зазначених ділянках, утримати їх до підходу радянських військ і забезпечити перехід їх через річки Дніпро та Десна. Ударом з північно-західного напрямку сприяти з'єднанням і частинам Червоної Армії оволодіти столицею України – м. Київ. Для цього мали задіяти 20 партизанських з'єднань і окремих загонів загальною чисельністю майже 17 тис. осіб [3, с.286; 5, с.440].

Велике значення надавалося резерву, до складу якого включили два ударні угруповання партизанських загонів, що залучалися до організації переправ через ріки Прип'ять і Дніпро, а головним чином для наступу на Київ. До складу першого угруповання, яким керував генерал-майор А.Н. Сабуров, чисельністю 2500 осіб, до складу якого входили з'єднання А.Н. Сабурова (1000 осіб), Л.Я. Іванова (650 осіб), В.С. Ушакова (700 осіб) і загін П.Ф. Покровського (150 осіб). Друге угруповання, яке очолив генерал-майор М.І. Наумов, чисельністю 2300 осіб увійшли з'єднання М.І. Наумова (400 осіб), І.І. Шитова (800 осіб), І.Є. Скубко (600 осіб) і загін Л.Є. Одухи (500 осіб) [19, арк.26-31]. Резерв призначався для надання допомоги військам Воронежського фронту при звільненні Києва і підсилення угруповань, спрямованих на захоплення переправ у смузі дії Центрального фронту [3, с.286].

План передбачав завдання і для партизанів Правобережжя, які з 20 вересня мали посилити диверсії на комунікаціях противника західніше Дніпра, щоб призупинити перекидання резервів противника в райони міст Києва, Кременчука і Дніпропетровська, а також до міст захоплення партизанами переправ.

Загальне керівництво операцією за вказівкою Ставки здійснював УШПР через створену ним при Військовій раді Воронежського фронту оперативну групу на чолі з генералом Т.А. Строкачем. Ця група визначала час початку дій конкретно

для кожного загону з таким розрахунком, щоб захоплення переправ і вихід до них радянських частин збігалися одночасно. З усіма партизанськими силами, що брали участь в операції, був встановлений надійний радіозв'язок, що дублювався кур'єрським зв'язком. В окремі партизанські з'єднання та загони були направлені представники штабу [3, с.286].

При наближенні радянських військ до Дніпра посилювалися удари партизанів по ворогу. До виконання бойових завдань (з 23 вересня по 7 жовтня 1943 р.), що передбачалися штабом, партизани приступили дещо раніше, вступивши у тісну взаємодію з військами фронтів. Так, якщо в липні 1943 р. вони підірвали 359 ворожих ешелонів, знищили 710 автомашин, то в серпні й вересні – 1184 ешелони і 1820 автомашин [5, с.440; 7, с.112]. Партизанські загони, виконуючи завдання в інтересах з'єднань і частин Воронезького фронту, у період з 25 серпня 1943 р. по 1 грудня 1943 р. пустили під укіс 57 військових ешелонів противника, що складало понівеченими 56 паровозів і 424 вагони, з яких: 30 – з танками, 26 – з гарматами, 32 – з автотехнікою та 276 – з живою силою та різним військовим майном. За цей же період спалено 27 цистерн з паливом, підірвано 12 залізничних і 8 шосейних мостів, зруйновано понад 7 тис. метрів залізничного полотна. В результаті диверсійної діяльності загинуло й було поранено до 3 тис. солдатів та офіцерів противника. Партизанами проведено 5 значних боїв з німецькими частинами і поліцією, під час яких загинуло 450 солдатів та офіцерів і взято у полон командира карального загону [21, арк.136].

У м. Золотоноші Полтавської області з лютого 1943 р. і до приходу військ Воронезького фронту успішно діяв партизанський загін М.І. Сорваня [17, арк.45-50]. У південних районах Чернігівської та Лохвицькому районі Полтавської області активно діяв партизанський загін на чолі з Є.Х. Соколовським [18, арк.104-108].

Вже на початку вересня 1943 р. народні месники допомогли з'єднанням і частинам Червоної Армії форсувати Десну в районі північніше Остра. Біля Дніпра, південніше від Києва, в районі Переяслава, де наступала головна група

військ Воронезького фронту, діяло з'єднання партизанських загонів «Імені Чапаєва» під командуванням І.К. Примака (комісар – Є.Д. Ломако). У з'єднанні діяло 7 загонів, загальною чисельністю біля 600 партизанів. Штаб цього з'єднання ще 5 вересня 1943 р. налагодив зв'язок з командуванням фронту і координував свої дії, надаючи їм допомогу при форсуванні Дніпра в районах Букринської петлі, Канева, Черкас і Кременчука [7, с.113]. Партизани – «чапаєвці» перевезли через Дніпро перших 520 автоматників, виділили для потреб підрозділів і частин фронту 6 великих човнів і передали для танкових частин 3,5 тонни бензину та оборонні споруди противника на правому березі Дніпра. Крім того, партизани, вирішуючи спільні загально-тактичні й оперативні завдання у смугі дій наступаючих радянських військ, завдали відчутних втрат противнику [15, арк.70-72].

Висновки. Загалом під час битви за Дніпро партизани захопили і передали частинам Воронезького і Центрального фронтів 25 найзручніших ділянок переправ, у т.ч. через р. Дніпро – 12, р. Прип'ять – 10, р. Десну – 3, чим сприяли радянським військам у форсуванні цих водних перешкод з ходу [3, с.286; 5, с.441; 7, с.113]. Але, на жаль, у повному обсязі оперативний план бойових дій партизанським формуванням України реалізувати не вдалося. Нездійсненою залишилася ідея завдання по противнику спільного удару, який засів у Києві, що мала безумовний оперативний інтерес. Це пояснюється такими причинами. По-перше, частина партизанських з'єднань і загонів перебувала на значній відстані від наміченого рубежу розгортання ударних груп (160–250 км), що не дало змоги своєчасно вийти на нього. По-друге, німецьке командування значно активізувало боротьбу з партизанами, і серйозно укріпили тил. По-третє, Київське вороже угруповання було достатньо потужним, що значно уповільнило наступ військ Воронезького фронту на Київ. На це було обмаль часу. За таких умов штаб партизанського руху вирішив внести зміни у завдання партизанів, що обумовлювалося безпосереднім наступом радянських військ на Київ, і орієнтував їх зосередити головну увагу на диверсійних діях у тилу німецьких військ.

Таким чином, з початку організованого наступу Червоної Армії і запеклої боротьби з ворогом під час визволення Лівобережної України партизанський рух відіграв важливу роль. Історія війн ще не знала такої багатомасштабної, спланованої допомоги з'єднанням і частинам діючих військ з боку партизанських формувань, як це було при визволенні Лівобережної України та битви за Дніпро. Така взаємодія регулярних військ з партизанськими з'єднаннями та частинами, починаючи з організації і проведення спільних операцій з визволення Лівобережної України, у практиці радянських військ стала постійною та регулярною.

1. Великая Отечественная война 1941-1945: Энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1985.
2. История Великой Отечественной войны Советского Союза 1941-1945 гг.: В 6 т. – М.: Воениздат, 1961. – Т. 3.
3. История военного искусства / [Под ред. П.А. Жилина]. – М.: Воениздат, 1986. – 446 с.
4. Народная война в тылу фашистских оккупантов на Украине 1941-1944: В 2-х кн. – К.: Наукова думка, 1985. – Кн. 2. Партизанская борьба. – 432 с.
5. Партизанська і підпільна боротьба в Україні (1941-1944 рр.): Історія, люди, пам'ять. – К.: Парламентське вид-во, 2011. – 496 с.
6. Пономаренко П.К. Всенародная борьба в тылу немецко-фашистских захватчиков 1941-1944 / П.К. Пономаренко. – М.: Наука, 1986. – 439 с.
7. Рибак М.І., Печенюк І.С. Партизанська боротьба в Україні та її стратегічне значення у військовій теорії і практиці // Воєнно-історичний вісник. – 2012. – Вип. 2(4). – С. 98-116.
8. Российский государственный архив социально-политической истории, ф. 69, оп. 1, д. 54.
9. Советская Военная Энциклопедия: [В 8 томах] / [Пред. Гл. ред. комиссии Н.В. Огарков]. – М.: Воениздат, 1977. – Т. 3. – 562 с.
10. Советская Украина в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 гг. Документы и материалы: В 3 т. – К.: Наук. думка, 1985. – Т. 2.
11. Україна в полум'ї війни. 1941-1945 / П.П. Панченко, О.І. Уткін, В.І. Горелов та ін. – К.: Україна, 2005. – 560 с.: іл.
12. Уткін Г.М. Штурм «Восточного вала». – М.: Воениздат, 1966. – 464 с.

13. Центральний державний архів вищих органів влади України, ф. 4620, оп. 3, спр. 335.

14. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України), ф. 1, оп. 22, спр. 8.

15. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 22, спр. 93.

16. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 22, спр. 270.

17. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 22, спр. 489.

18. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 22, спр. 627.

19. ЦДАГО України, ф. 62, оп. 2, спр. 6.

20. ЦДАГО України, ф. 62, оп. 2, спр. 10.

21. ЦДАГО України, ф. 62, оп. 2, спр. 40.

Надійшла до редколегії 22.03.2014 р.

Рецензент: *Л.В. Трофимович*, кандидат історичних наук, доцент кафедри гуманітарних наук Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів

Печенюк И.С., Филипов В.К.

СОВМЕСТНЫЕ ДЕЙСТВИЯ ПАРТИЗАН И ВОЙСК ВОРОНЕЖСКОГО ФРОНТА ПРИ ОСВОБОЖДЕНИИ ЛЕВОБЕРЕЖНОЙ УКРАИНЫ

Раскрывается организация взаимодействия и проведения совместных операций партизанских соединений и отрядов с войсками Воронежского фронта, которые освобождали Левобережную Украину от нацистских оккупантов.

Ключевые слова: войска, взаимодействие, Воронежский фронт, Левобережная Украина, оккупанты, партизаны, советские фронта, Красная Армия.

Pechenyuk I., Filipov V.

COORDINATED ACTIONS OF PARTISANS AND TROOPS OF THE VORONEZH FRONT DURING LIBERATED LEFT-BANK UKRAINE

The article deals with organization of interaction and carrying out coordinated operations by troops of the partisan unit and groups of the Voronezh Front that liberated Left-Bank Ukraine from Nazi occupation.

Key words: army, interaction, Voronezh Front, Left-Bank Ukraine, the occupiers, the partisans, Soviet fronts, the Red Army.